

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 02-07-2020 r.

Adam Bodnar

XI.518.30.2020.MS

Pan
Witold Kołodziejski
Przewodniczący Krajowej Rady
Radiofonii i Telewizji
Skwer kard. S. Wyszyńskiego 9
01-015 Warszawa
przewodniczacy@krrit.gov.pl
ePUAP

Szanowny Panie Przewodniczący,

Jako Rzecznik Praw Obywatelskich, wykonujący na mocy ustawy z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania (Dz.U. z 2016 r. poz. 1219, z późn. zm.) także zadania niezależnego organu do spraw równego traktowania, czuję się w obowiązku podejmować interwencję w każdym przypadku publicznego propagowania rasizmu, manifestowania nienawiści motywowanej pochodzeniem narodowym, etnicznym lub wyznaniem, głoszenia antysemickich i ksenofobicznych treści, godzących zarówno w godność drugiego człowieka, jak i w wizję demokratycznego i wielokulturowego społeczeństwa. Stojąc równocześnie na straży wolności słowa i wyrażania opinii, wynikających z art. 54 ust. 1 Konstytucji RP, staram się sygnalizować, gdzie przebiega granica między wypowiedziami, które choć kontrowersyjne i szokujące zasługują na ochronę gwarantowaną wspomnianym przepisem Konstytucji, a słowami, którym ochrona prawna się nie należy. Wsparciem przy ustalaniu takiej granicy jest dla mnie orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, powstałe na gruncie art. 10 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, podpisanej w Rzymie w dniu 4 listopada 1950 r. (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 z późn. zm.), w którym to przepisie każdemu zagwarantowane zostało prawo wyrażania opinii. Trybunał nie ma przy tym wątpliwości, że prawo to nie jest nieograniczone. Wielokrotnie oceniał wypowiedzi, będące przedmiotem kierowanych do niego skarg, jako niezgodne z wartościami głoszonymi i gwarantowanymi przez Konwencję, zwłaszcza z tolerancją i niedyskryminacją. W sposób dość jednoznaczny stwierdzał też, że wobec werbalnych ataków polegających na obrażaniu albo szkalowaniu określonej grupy ludności, definiowanej przez wyznanie czy pochodzenie etniczne, władze powinny uznać, że należy

wziąć w obronę pokrzywdzonych takimi wypowiedziami, a nie chronić niewłaściwe korzystanie z wolności wypowiedzi¹.

Kierując się powyższym chciałbym zwrócić uwagę Pana Przewodniczącego na antysemickie, w mojej ocenie, wypowiedzi red. Rafała Ziemkiewicza, współprowadzącego w dniu 23 czerwca 2020 r. program *W tyle wizji*, emitowany na antenie TVP Info. W wypowiedzi tej red. Ziemkiewicz obarczył samych Żydów odpowiedzialnością za Zagładę własnego narodu podczas II wojny światowej, stwierdzając: *[J]est taka jazda, że nie wolno, że do więzienia nawet wsadzać za negowanie Holocaustu, ale dlaczego to działa tylko w jedną stronę? Za negowanie faktu, że to Niemcy zrobili Holocaust. Jeżeli już tak pan Grabowski [Jan Grabowski - współzałożyciel Centrum Badań nad Zagładą Żydów Instytutu Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk] chce, to niech pojedzie, żeby nie odbierać Żydom odpowiedzialności za to, bo to przecież nie Polacy wsadzali tych Żydów do wagonów, wylapywali, eskortowali z getta, tylko inni Żydzi, żydowska policja, na podstawie list sporządzonych przez żydowskie Judenraty, które tym wszystkim zarządzały. W dalszej części programu padły obraźliwe słowa pod adresem prof. Grabowskiego, który przez współprowadzącą program red. Dorotę Łosiewicz nazwany został *szkodnikiem*, oraz prof. Jana Tomasza Grossa, którego red. Ziemkiewicz określił jako *opętanego i chorego psychicznie*. Ponieważ komentarze te odnosiły się do działalności naukowej obu historyków, ściśle związanej z tematyką Holocaustu, nie sposób nie zauważyć ich antysemickiego kontekstu².*

Należy przy tym odnotować, że red. Ziemkiewicz nie po raz pierwszy wygłosił publicznie tego typu tezę, bazującą tak na antysemickich stereotypach, jak i na znacznie uproszczonej i niebezpiecznie zmanipulowanej wersji historii Holocaustu. Wypowiedź taką, jako przykład antysemickiego komentarza, odnotował nawet Departament Stanu USA w wydanym w 2018 r. raporcie z serii *Country Reports on Human Rights Practices*, w części odnoszącej się do Polski. W raporcie cytowano m.in. wypowiedzi b. Dyrektora Programu TVP2, Marcina Wolskiego, który miał oświadczyć, że nazistowskie obozy śmierci można nazwać „żydowskimi” gdyż to Żydzi obsługiwali krematoria, czy właśnie red. Ziemkiewicza, który stwierdził, iż Żydzi byli również częścią ich własnej destrukcji.

W grudniu 2018 r. ukazał się raport Agencji Praw Podstawowych UE³, w którym przedstawione zostały wyniki ankiety dotyczącej doświadczeń i poglądów Żydów na temat przestępstw z nienawiści, dyskryminacji i antysemityzmu. W badaniu udział wzięło ponad 16 tysięcy osób identyfikujących się z narodowością żydowską z 12 państw członkowskich

---

¹ Por. np. wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawie Féret przeciwko Belgii z dnia 16 lipca 2009 r., skarga nr 15615/07.

² Program dostępny jest pod linkiem: <https://www.tvp.info/48355641/23062020-2150/program-w-tyle-wizji,odc-1117>

³ Raport *Experiences and perceptions of antisemitism - Second survey on discrimination and hate crime against Jews in the EU*.

UE, w tym także z Polski. Badanie pokazało, że blisko jedna trzecia respondentów w Polsce (32 %) doświadczyła przynajmniej jednego rodzaju zachowania o podłożu antysemitycznym w okresie 12 miesięcy poprzedzających ankietę (podobnie było w Hiszpanii, 32 %, i w Szwecji, 30 %; w Niemczech o takich doświadczeniach mówiło 41 % respondentów). Polska negatywnie wyróżnia się też wśród 12 krajów UE jeśli chodzi o kontakt respondentów z obraźliwymi komentarzami w Internecie i mediach społecznościowych – styczność z tym zjawiskiem zadeklarowało 20 % respondentów z Polski (w tym zakresie raport nie podaje jednoznacznych statystyk z innych krajów). **Aż 73 % respondentów w Polsce uważa antysemityzm w mediach (innych niż Internet) za poważny problem, a 64 % w ciągu 12 miesięcy poprzedzających badanie odnotowało jedną lub więcej prezentowanych przez media wypowiedzi osób nie należących do społeczności żydowskiej, ukazujących Żydów w negatywnym kontekście.** Warto też dodać, że tylko 7 % respondentów uważa, iż szeroko rozumiane polskie władze skutecznie zwalczają zjawisko antysemityzmu.

Skala antysemitycznych wypowiedzi w debacie publicznej wzrosła w pierwszych miesiącach 2018 r., w okresie trwającej wówczas dyskusji wokół nowelizacji ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu⁴. W zamierzeniu autorów projektowana regulacja miała doprowadzić do eliminacji tzw. wadliwych kodów pamięci, przejawiających się, między innymi, określaniem nazistowskich obozów koncentracyjnych, które istniały na ziemiach polskich, mianem „polskich obozów”. Liczne badania prowadzone w tym czasie przez organizacje pozarządowe potwierdzały, że antysemityczne wypowiedzi coraz częściej pojawiają się w dyskursie medialnym także głównego nurtu⁵. Znalazło to odzwierciedlenie w IV opinii dotyczącej Polski, wydanej w dniu 6 listopada 2019 r. przez Komitet Doradczy Rady Europy ds. Konwencji ramowej o ochronie mniejszości narodowych (ACFC/OP/IV(2019)003)⁶. W dokumencie tym Komitet w trybie pilnym wezwał stronę polską do potępienia wszelkich przejawów nietolerancji i wrogości na tle etnicznym w dyskursie medialnym (i politycznym) oraz do zintensyfikowania starań na rzecz zwalczania mowy nienawiści.

Na problem mowy nienawiści, zwłaszcza antysemitycznej mowy nienawiści w dyskursie publicznym, zwrócił również uwagę Komitet ONZ ds. Likwidacji Dyskryminacji Rasowej (CERD) we Wnioskach końcowych dotyczących połączonych, od

---

⁴ Dz.U. z 2018 r. poz. 2032.

⁵ Por. m.in. Rafał Pankowski, [Examples of antisemitic discourse in Poland in 2018](#), w: Antisemitism Worldwide – 2018, Uniwersytet w Tel Awiwie, s. 96–98; Rafał Pankowski, (2018) [The Resurgence of Antisemitic Discourse in Poland](#), w: Israel Journal of Foreign Affairs.

⁶ Raport dostępny pod adresem: <http://mniejszosci.narodowe.mswia.gov.pl/mne/prawo/konwencja-ramowa-rady/raporty-dla-sekretarza/-ivrport/10989,IV-Raport-dla-Sekretarza-Generalnego-Rady-Europy-z-realizacji-przez-Rzeczpospoli.html>

22 do 24, raportów okresowych Polski z realizacji Międzynarodowej Konwencji ONZ z 1966 r. w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji rasowej⁷. Komitet wyraził głębokie zaniepokojenie nie tylko rozpowszechnianiem się mowy nienawiści wobec grup mniejszościowych, w tym Żydów, ale też faktem, że źródłem takich nienawistnych wypowiedzi są często osoby publiczne, w tym przedstawiciele mediów.

Podsumowując, mowa nienawiści, zwłaszcza antysemityzm jako jej szczególna forma, stanowią istotny problem toczącego się w mediach dyskursu publicznego, zauważalny tak przez środowiska mniejszościowe, bezpośrednio dotknięte tym zjawiskiem, jak i organizacje międzynarodowe takiej rangi, jak Agencja Praw Podstawowych UE, Rada Europy, czy CERD. To zaś obliguje organy i instytucje odpowiedzialne za zwalczanie mowy nienawiści, w tym Rzecznika Praw Obywatelskich i Krajową Radę Radiofonii i Telewizji, nie tylko do podejmowania interwencji w przypadkach konkretnych wypowiedzi pojawiających się w mediach, ale też do podjęcia wszelkich możliwych działań w celu wyeliminowania tego zjawiska z przestrzeni publicznej. Osobiście za kluczowe w tym zakresie uważam stworzenie kompleksowej strategii przeciwdziałania mowie nienawiści i, szerzej, przestępczości motywowanej nienawiścią. Z apelem o podjęcie prac nad taką strategią zwracałem się już do Prezesa Rady Ministrów w wystąpieniach z dnia 19 lutego 2019 r. i 30 czerwca 2020 r.⁸. Przedstawiłem w nich 20 postulatów co do potrzebnych zmian w prawie i praktyce. Jeden z tych postulatów dotyczył **wydania przez Krajową Radę Radiofonii i Telewizji generalnych rekomendacji na temat zwalczania mowy nienawiści** – na podobnych zasadach, jakimi kierowała się KRRiT w kwestii ochrony dzieci i młodzieży przed szkodliwym oddziaływaniem treści medialnych, przyjmując stanowisko z dnia 17 lipca 2018 r. Wynikający z art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (Dz.U. z 2020 r., poz. 805 z późn. zm.) zakaz propagowania w audycjach i innych przekazach medialnych działań sprzecznych z prawem, w tym w szczególności treści nawołujących do nienawiści lub dyskryminujących ze względu na rasę, niepełnosprawność, płeć, wyznanie lub narodowość, nie wyeliminuje bowiem języka nienawiści z przestrzeni medialnej, jeśli nie pójdą za nim konkretne działania Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji. W mojej opinii Rada powinna zatem niezwłocznie zaangażować się w walkę z mową nienawiści, choćby poprzez inicjowanie i wspieranie samoregulacji w zakresie usług medialnych, do czego upoważnia Radę art. 6 ust. 2 pkt 12 przywołanej wyżej ustawy.

W związku z powyższym, na podstawie art. 12 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz.U. z 2020 r. poz. 627, t.j.), zwracam się do Pana

---

⁷ Raporty rządowy oraz Uwagi końcowe CERD dostępne są pod adresem (materiały dotyczące 99. Sesji Komitetu): https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/SessionDetails1.aspx?SessionID=1290&Lang=en

⁸ Zob. komunikat i wystąpienie dostępne pod adresem: <https://www.rpo.gov.pl/pl/content/rpo-do-premiera-ocalosciowej-strategii-przeciwdzialania-przestepstwom-z-nienawisci>.

Przewodniczącego przede wszystkim o zbadanie przez Krajową Radę Radiofonii i Telewizji, w ramach posiadanych przez nią uprawnień, przywołanej wyżej wypowiedzi red. Ziemkiewicza w programie *W tyle wizji*, wyemitowanym w dniu 23 czerwca 2020 r., pod kątem naruszenia dyspozycji art. 18 ust. 1 ustawy o radiofonii i telewizji. W tym zakresie, na podstawie art. 17 ust. 2 ww. ustawy, proszę Pana Przewodniczącego o przesłanie informacji o podjętych przez Radę działaniach nie później niż **w terminie 7 dni roboczych od dnia otrzymania niniejszego pisma**. Przypominam przy tym, że stosownie do art. 17 ust. 1 ustawy, organ, do którego zwraca się Rzecznik, zobowiązany jest z nim współdziałać, udzielać żądanych przez niego informacji i wyjaśnień oraz ustosunkowywać się do jego ogólnych uwag, ocen i opinii. Równocześnie, na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy, proszę Pana Przewodniczącego o szczegółową informację na temat wszelkich podejmowanych i planowanych przez Radę działań, w tym wydawanych stanowisk i rekomendacji, których celem było lub będzie systemowe zwalczanie zjawiska mowy nienawiści i antysemityzmu w mediach.

Z poważaniem

Adam Bodnar

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/